
Ekteskapsforbud og tvangssterilisering ved epilepsi

FRA ARKIVET

JULIE DIDRIKSEN

julie.didriksen@tidsskriftet.no

Tidsskriftet

I Tidsskriftet nr. 10/1930 finnes en nyhetssak som viser til en diskusjon i det svenske medisinske tidsskriftet Hygiea. Den svenske ekteskapsloven forbød på denne tiden folk med epilepsi å gifte seg. Psykiateren, forfatteren og kunstneren Bror Gadelius (1862–1938) mente loven var urimelig streng, og han var kritisk til det nyere forslaget om at de kunne gifte seg hvis de steriliserte seg. Det var psykiater Torgeir Kasa (1894–1974) som oppsummerte poengene i Tidsskriftet (Tidsskr Nor Lægeforen 1930; 50: 538).

Svensk brudepar fra tidsrommet 1915–30. Personene på bildet er ikke relatert til artikkelen. Illustrasjonfoto: K. G. Andersson / Västergötlands museum / Digitalt museum. I offentlig eie

Bror Gadelius: Er et «enten eller», ekteskapsforbud eller sterilisering av epileptikere et berettiget samfunnskrav?

I den svenske ekteskapslov av 1915 er det forbudt pasienter som lider av genuin epilepsi, å inngå ekteskap. I forslaget til sterilisasjonslov settes som betingelse for at epileptikere kan få gifte sig at de lar sig sterilisere. Forfatteren mener at ekteskapsloven er urimelig streng og er bygget på en feilaktig opfatning av

epilepsiens arvelighet. Også overfor sterilisasjonslovens bestemmelser for epileptikere har han alvorlige betenkeligheter. Epileptikerne blir stillet i en tvangsstilling, enten å forbli ugift eller la sig sterilisere. Frivilligheten kan sammenlignes med en som «frivillig» hopper ut av vinduet for å ikke brenne inne. Alle inngrep i seksualorganene oppfattes med uvilje av publikum. Et slikt syn er diktert av en sund følelse og det er et spørsmål om den bør bekjempes. I kvinners seksualdrift inngår moderfølelsen og moderinstinktene som en meget viktig del, ofte er den helt overveiende. Hos disse vil kravet føles enda mere urimelig og følgetilstandene har man enda ikke overblikk over.

«Frivilligheten kan sammenlignes med en som 'frivillig' hopper ut av vinduet for å ikke brenne inne»

Ekteskapsloven bygger på feilaktige forutsetninger om epilepsiens natur og arveforhold. Nutidens forskning går i retning av å utskille fra epilepsien en rekke symptomatiske lidelser som beror på erhvervede sykdommer og altså ikke er arvelige, f. eks. en rekke hjernesykdommer. Pierre Marie mener således at det store flertall av epilepsi skyldes fødselstraumer, f. eks. som følge av tangforløsning, for trangt bekken eller at fostervannet går for tidlig. Brain mener at epilepsi forholdsvis hyppigere rammer de førstefødte enn de andre barn hvis en av foreldrene lider av epilepsi. Nogen mener at der må foreligge en disposisjon for at sykdommen skal bryte ut. Bleuler har oppstillet «den epileptoide karaktertype» som skulde kunne parallelliseres med Kretschmers cykloide og schizoide typer. Typen skulde kjennetegnes ved åndelig treghet, pirrelighet og egocentrisitet. Noget bevis for diagnosens riktighet har man imidlertid ikke hvor anfallene mangler. Nogen anser migrenen for å være av epileptoid natur, og likeledes optrer kjevhendthet hyppigere blant epileptikere enn andre. Kahn har sluttet sig til Bleulers antagelse om den epileptoide karaktertype, men mener at der må enda en faktor til for at sykdommen skal bli manifest, «die epileptische endotoxische Grundstörung».

«Alle inngrep i seksualorganene oppfattes med uvilje av publikum»

De nyere undersøkelser over epilepsiens arvelighet tyder på at den er av recessiv natur i likhet med dementia præcox og at der er minst to arvefaktorer. Den omtrentlige arvefrekvens settes av Rüden til ca. 9 pct.

Både ekteskaps- og sterilisasjonslovgivningen bør bygge på frivillighet.

(Hygiea, hefte 24, bd. 91.)

Torgeir Kasa.

Publisert: 28. november 2025. Tidsskr Nor Legeforen. DOI: 10.4045/tidsskr.25.0708
Opphavsrett: © Tidsskriftet 2026 Lastet ned fra tidsskriftet.no 2. juli 2026.